

Thomas Schlessler

MONINE
OČI

INAQUE

Preklad
Aňa Ostrihoňová

COPYRIGHT

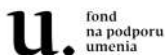
– Všetky fotografie © Photo DR, okrem 46 et 47 : © Photo DR / Fondation Hartung-Bergman ; 49 : © Photo Maximilian Geuter / The Easton Foundation.

– Všetky diela © DR, okrem 36 : © Association Marcel Duchamp / Adagp, Paris 2024 ; 38 : © Georgia O'Keeffe Museum / Adagp, Paris 2024 ; 39 : © Fondation Magritte / Adagp, Paris, 2024 ; 40 : © Succession Brancusi - All rights reserved (Adagp) 2024 ; 41 : © Adagp, Paris, 2024 ; 42 : © 2024 Banco de México Diego Rivera Frida Kahlo Museums Trust, México, D.F. / Adagp, Paris ; 43 : © Succession Picasso, 2024 ; 44 : © 2024 The Pollock-Krasner Foundation / Artists Rights Society (ARS), New York ; 45 : © 2024 Niki Charitable Art Foundation / Adagp, Paris ; 46 : © Hans Hartung / Adagp, Paris, 2024 ; 47 : © Anna-Eva Bergman / Adagp, Paris, 2024 ; 48 : © Estate of Jean-Michel Basquiat, licensed by Artestar, New York ; 49 : © The Easton Foundation / Licensed by Adagp, Paris, 2024 ; 50 : © Courtesy of the Marina Abramovic Archives / Adagp, Paris, 2024 ; 51 : © Adagp, Paris, 2024 ; 52 : © Adagp, Paris, 2024.

Thomas Schlessner

MONINE OČI

Vydanie tejto publikácie z verejných zdrojov
finančne podporil Fond na podporu umenia.

Thomas Schlessler
LES YEUX DE MONA

COPYRIGHT © Éditions Albin Michel, Paris, 2024

TRANSLATION © Aňa Ostrihoňová 2025

COPYEDITING Jana Obert

COVER © Arriba!

SLOVAK EDITION © Inaque 2025

ISBN 978-80-8207-297-9

ISBN e-book 978-80-8207-298-6

Všetky práva sú vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie kopírovať a rozmnožovať so zámerom ju rozširovať v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek spôsobom bez písomného súhlasu vydavateľa.

Thomas Schlessner
MONINE OČI

INAQUE

Pre všetkých starých rodičov na svete

PROLÓG

Nič nevidieť

Všetko potemnelo. Akoby si niekto obliekol smútočný odev. A potom sa tu a tam objavili záblesky pripomínajúce škvrny, ktoré človek vidí, keď márne hľadá do slnka cez privreté viečka – tak ako sa zvieria päsť, keď sa chce vzdorovať bolesti alebo silnej emócií. Samozrejme, takto to vôbec neopísala. V ústach desaťročného dievčatka, sviežeho a ustráchaného, sa úzkosť formuluje priamo, bez ozdôb a lyriky.

„Mama, všetko je čierne!“

Mona slová vykrikla priduseným hlasom. Stonanie? Áno, ale nielen to. Neúmyselne do nich vložila tón hanby a jej matka ho prijala s vážnosťou vždy, keď ho rozoznala. Pretože ak Mona niečo nikdy nepredstierala, bola to hanba. Len čo sa usadila v slove, geste či intonácii, bolo rozhodnuté: nepríjemná pravda si našla cestu.

„Mama, všetko je čierne!“

Mona oslepla.

Nemalo to nijakú zjavnú príčinu. Nestalo sa nič zvláštne. Poslušne sa venovala matematike, v pravej ruke pero, ľavá dlaň pritlačená na zošit na rohu stola, zatiaľ čo jej matka špičkovala cesnakom poriadne tučnú pečienku. Mona si práve sťahovala z krku privesok, ktorý jej prekážal, lebo sa hojdal nad cvičeniami a ona zvykla písať so zhrbeným chrbtom. Vtom pocítila, ako jej na oči dopadá ťažký tieň – akoby ich niekto trestal za to, že sú také modré, také veľké, také čisté. Tieň neprišiel zvonka, ako keď padne noc alebo v divadle

stlmia svetlá, nie, tento tieň si podmanil jej zrak zvnútra, z jej vlastného tela. V nej samej sa rozliala nepriehľadná vrstva, ktorá ju odrezala od polygónov v školskom zošite, od hnedého dreveného stola, od pečienky položenej o čosi ďalej, od matky v bielej zástere, od kuchyne s kachličkami, od otca sediaceho v susednej izbe, od bytu v Montreuil, od sivastého jesenného neba rozprestierajúceho sa nad ulicami, od celého sveta. Dievča sa akoby kúzlom ponorilo do temnoty.

Celá rozochvená, Monina matka zavolala rodinnému lekárovi. Nejasne mu opísala dcérine zastreté zrenice a spresnila – pretože sa to doktor opýtal –, že sa nezdá, že by mala poruchu reči alebo ochrnutie.

„Pripomína to tranzitorný ischemický atak,“ povedal, no na viac si netrúfol.

Ihneď nariadil vysoké dávky aspirínu a najmä urýchlený prevoz do nemocnice Hôtel-Dieu, zavolá kolegovi, ktorý tam pracuje, aby ju okamžite prijal. Ne zvolil ho náhodou: bol to výnimočný pediater, známy tiež ako výborný oftalmológ a, mimochodom, aj talentovaný hypnoterapeut. Podľa neho by slepota nemala trvať dlhšie než desať minút, uzavrel a zložil. Od prvého výkriku však uplynulo už dobrých pätnásť minút.

V aute dievčatko plakalo, bilo sa do spánkov. Matka mu držala lakte, no v hlbke duše tiež túžila udrieť malú guľatú krehkú hlavičku, ako keď človek trieska do pokazeného stroja v nádeji, že sa znovu rozbehne. Otec za volantom starého, rachotiaceho volkswagena si želal, aby radšej sám ochorel tým, čo postihlo jeho dcéru. Bol nahnevany, presvedčený, že sa v kuchyni niečo stalo a že mu to zamlčali. V hlave si prehrával všetky možné príčiny od oblaku pary až po nešťastný pád. No nie, Mona stokrát zopakovala: „Prišlo to samo!“

A otec tomu neveril: „Človek len tak neoslepne!“ namietol.

A predsa to bola pravda. Áno, oslepnúť sa dá aj „len tak“ – dôkazom bola desaťročná Mona a prúdy uplakaného strachu, slzy, od ktorých možno čakala, že z jej zreníc zmyjú sadze, ktoré sa na ne prilepili v októbrovú nedeľu, keď sa zvečerievalo. Len čo dorazili k bráne nemocnice pri Notre-Dame na ostrove Cité, náhle prestala vzlykať a strnulo vyhlásila: „Mama, oco, vracia sa to!“ Stála na ulici, kde vial studený vietor, zakláňala a predkláňala hlavu, akoby chcela podporiť návrat videnia. Ako keď sa vyťahuje roleta, závoj, ktorý jej zahaloval oči, mizol a zrak sa jej pomaly vracal. Znovu uvidela čiary, potom obrysy tvári, oblé tvary blízkych predmetov, textúru stien a všetky odtiene farieb od najžiarivejších po tie najtemnejšie. Dievča znovu spoznalo útlu postavu svojej matky, jej dlhý, labutí krk a úzke plecia, ako aj mohutnejšiu postavu otca. A napokon v diaľke zazrelo vznášať sa sivého holuba, čo ho naplnilo radosťou. Slepota Monu uchvátila a potom ju pustila. Prešla cez ňu ako guľka, ktorá prederaví kožu a druhou stranou vyjde von. Bolestivo, iste, no predsa len telu ponechá možnosť zahojiť sa. Zázrak, pomyslel si otec a dôkladne spočítal, ako dlho trval záchvat: šesťdesiattri minút.

Na očnom oddelení v nemocnici Hôtel-Dieu nebolo ani reči o tom, že dievčatko pustia domov bez série vyšetrení, diagnózy a receptov. Úzkosť síce odložili, no celkom neodohnali. Jeden ošetrovateľ im ukázal cestu do ambulancie na prvom poschodí. Bola to ordinácia pediatra, ktorého zalarmoval rodinný lekár. Doktor Van Orst bol miešanec a trpel predčasnou plešatosťou. Dlhý biely plášť mu žiaril a ostro kontrastoval s nezdravou zelenosťou stien. Jeho obrovský úsmev, ktorý mu na tvári vytváral veselé vrásky, pôsobil sympaticky, hoci bol svedkom mnohých tragédií. Pristúpil k dieťaťu: „Koľko máš rokov?“ opýtal sa hlasom zachrípnutým od cigariet.

Mona mala desať rokov. Bola jedináčik rodičov, ktorí sa milovali. Jej matka Camille sa blížila k štyridiatke. Bola nižšej postavy, nosila krátke rozstrapatené vlasy a v hlase sa jej ešte vždy ozýval vzdialený odtieň predmestského prízvuku. Jej čaro spočívalo v tom, že bola, ako hovoril jej muž, „trochu trafená“, no pritom ju poháňala neochvejná rozhodnosť – neustále sa v nej preplietala anarchia s autoritou. Pracovala v personálnej agentúre ako dobrá, angažovaná a usilovná zamestnankyňa. Aspoň doobeda. Popoludní to bolo iné. Robila dobrovoľníčku. Každá kauza jej stála za námahu – od osamelých starčekov až po týrané zvieratá. Paul mal päťdesiatšesť rokov. Camille bola jeho druhá žena. Prvá odišla s jeho najlepším priateľom. Paul nosil kravatu, aby odpútal pozornosť od košiel s ošúchaným golierom, a živil sa ako starožitník, pričom ho najviac fascinovala americká kultúra päťdesiatych rokov – džuboksy, pinballové automaty, plagáty... Všetko sa to začalo v puberte prívieskami v tvare srdca, vlastnil ich pôsobivú zbierku, ktorú nehodlal predať a ktorá by aj tak nikoho nezaujímala. S rozmachom internetu to takmer zabalil – jeho obchodík zapadnutý v Montreuil prežíval len tak-tak. No napokon sa prispôbil, začal naplno využívať svoje znalosti, vytvoril webstránku, ktorú pravidelne aktualizoval a prekladal do angličtiny. Napriek takmer nulovému zmyslu pre obchod si dokázal udržať okruh zberateľov, ktorí ho opakovane zachraňovali pred bankrotom. Minulé leto napríklad opravil pinball „Wishing Well“ značky Gottlieb z roku 1955 a predal ho za slušných desaťtisíc eur. Spásna transakcia po mesiacoch biedy... A potom zas nič. Kríza, vraveli mu. Každý deň v obchode vypil fľašu červeného vína, ktorú potom ako trofej napichol na ježovitý stojan, aké preslávil Marcel Duchamp. Pripíjal si sám, no nedokázal sa na nikoho hnevať. V duchu si cinkal s Monou. Na jej zdravie.

*

Kým ošetrovateľ odvádzal dieťa spleťtými chodbami nemocnice na rôzne vyšetrenia, doktor Van Orst, pohodlne usadený vo veľkom kresle, predniesol Paulovi a Camille predbežnú diagnózu: „TIA, čiže tranzitórny ischemický atak.“

Znamenalo to, že krv na chvíľu prestala zásobovať orgány, a bolo treba zistiť dôvod tohto zlyhania. Monin prípad ho však, ako dodal, miatol: na jednej strane sa mu príhoda, výnimočná u dievčata v takom veku, zdala silná, pretože postihla obidve oči a trvala vyše hodiny, na druhej strane nijako nenarušila jej schopnosť pohybu ani reči. Snímka z magnetickej rezonancie azda napovie viac. „A treba sa pripraviť aj na to najhoršie,“ dodal rozpačito.

Mona si musela ľahnúť na pojazdnú plošinu, ktorou ju vsunuli do príšernej mašiny, a poslušne sa jej bez pohnutia oddať. Požiadali ju, aby si zložila prívesok. Odmietla. Bola to jemná retiazka z rybárskeho vlasca s malou mušľou z ulitníka rodu ihlankovitých, ktorá patrila jej starej mame a nosila jej šťastie. Mala ju na sebe stále a jej milovaný starý otec, ktorému hovorila „Dadé“, nosil rovnaký talizman. Prívesky ich podľa nej spájali a nechceli sa cítiť od neho odtrhnutá. Keďže prívesok neobsahoval kov, nechali jej ho. A tak sa jej hlava – jej pekná hlava orámovaná polodlhými hnedými vlasmi s medeným leskom a s roztomilými okrúhlymi ústami – ocitla vnútri obludného tunela, v ktorom znelo dunenie ako z továrne. Počas pätnástich minút tohto mučenia si Mona v duchu neustále spievala, aby to tam vydržala, aby do tej truhly vniesla trochu dobrej nálady a života. Zaspievala si presladenú uspávanku, ktorú jej matka kedysi pohmkávala pri večernom ukladaní, zaspievala si popovú pieseň, melódiu, ktorá dookola hrala v supermarketoch a bol k nej videoklip plný nagélovaných chlapcov, zaspievala si neodbytné reklamné džingle a tiež *Une souris verte*, spomienku na deň, keď ju hulákala, len aby nahnevala otca – márne.

Prišli výsledky z magnetickej rezonancie. Doktor Van Orst si zavolať Camille a Paula a okamžite ich upokojil. Nebolo tam nič. Vôbec nič. Na priečnych rezoch mozgu bolo vidieť len homogénne zóny. Žiadny nádor, aspoň nie z tohto pohľadu. Urobili ďalšie nekonečné vyšetrenia, trvalo to celú noc: od hĺbky zreníc cez vnútorné ucho až po krv, kosti, svaly, tepny. Tiež nič. Pokoj po búrke. Ale prišla vôbec nejaká?

Ciferník hodínok v zabudnutej chodbe nemocnice Hôtel-Dieu ukazoval päť hodín ráno. Camille si spomenula na obrázok z detskej riekanky: vyčerpaná priznala svojmu manželovi, že to bolo, akoby nejaké zlé stvorenie ukradlo Mone oči a potom jej ich vrátilo. „Akoby si pomýlilo obeť,“ dodal Paul. Alebo, ako si obaja potichu pomysleli, možno išlo o výstrahu – znamenie, ktoré sa chystá zopakovať svoj úder.

*

Na školskom dvore zazvonilo. Prúd detí, usmerňovaný pani Hadjiovou, sa vydal na druhé poschodie. Učiteľka oznámila žiakom piateho ročníka, že svoju spolužiačku Monu neuvidia až do konca prázdnin po Sviatku všetkých svätých. Práve jej telefonovala Camille a bez zľahčovania vážnosti situácie jej vyrozprávala takmer všetko o príšernej noci. Deti, prirodzene, začali klásť otázky. Mohla ísť na prázdniny o týždeň skôr než ostatní?

„Je trochu chorá,“ povedala učiteľka, no ani ona nebola s touto formuláciou spokojná.

„Trochu chorá, to je ale výhra!“ zvolal Diego z tretieho radu a jeho prenikavý hlas si vyslúžil súhlas celej triedy.

Veď väčšina detí si chorobu predstavuje ako zázračnú vstupenku na slobodu...

Vzadu v triede, pri závesoch zaprášených od kriedy, Lili a Jade, Monine najlepšie kamarátky, ktoré poznali každý kút jej izby, slintali od závidi ešte viac. Ach, ako by len chceli byť s ňou! „Trochu chorá?“ Dobré, pomyslela si Lili, ale určite bude celé dni tráviť v otcovom starožitníctve. A Jade,

pohľadom pripútaná k Moninej prázdnej lavici, si v mysli vykresľovala spoločné hry a príbehy v malom priestore plnom starých vecí nasiaknutých Amerikou – samé pestrofarebné, zábavné a záhadné haraburdie, ktoré dokázalo rozbúriť detskú fantáziu.

Ale Lili namietla: „Nie, nie, keď je chorá, stará sa o ňu jej starý otec Dadé a ten ma desí.“

Jade sa posmešne zasmiala, aby ukázala, že ju nič nevystraší a už vôbec nie Monin starý otec. No vo svojom vnútri si musela priznať: áno, pred tým vysokým, vychudnutým a zjazveným starcom, čo hovoril hlbokým, kamenistým hlasom, ani ona nebola úplne pokojná...

*

„Ahoj, oci, to som ja.“

Bolo poludnie, keď sa Camille s otupeným telom rozhodla zavolať otcovi. Henry Vuillemin odmietal používať mobil a zakaždým zdvíhal pevnú linku s tým istým suchým, pichľavým „áno“, ktoré sotva dávalo priestor pre nadšenie. Jeho dcéra ten rituál neznášala a vždy si bolestne uvedomila, ako veľmi jej chýba, že už nezdvíha slúchadlo jej matka. Rozdelila slabiky: „Oci, musím ti niečo povedať – včera večer sa stalo čosi strašné.“

Vyrozprávala všetko po poriadku, snažiac sa ovládnuť emócie.

„No a?“ spýtal sa Henry s náznakom netrepezlivosti.

Lenže Camille tak dlho zdržiavala slzy, že sa jej telo zrazu zachvelo v obrovskom vzlyku, ktorý ju udusil – nedokázala odpovedať.

„Zlatko, no tak?“ naliehal otec.

To nečakané „zlatko“ jej prinieslo nával kyslíka, zhlboka sa nadýchla a povedala: „Nič! Zatiaľ nič. Myslím si, že je to v poriadku.“

Henry si hlasno vydýchol, zaklonil hlavu a zadíval sa na lišty stropu, kde sa vynímali veselé vzory zrelého ovocia, úponkov rastlín a jarných kvetov.

„Daj mi ju na chvíľu k telefónu.“

No Mona, schúlená v kresle v obývačke pod hrdzavým plédom, už zadriemala.

Básnik Ovídius opisoval okamih, keď vedomie zaspáva, ako vstup do veľkej jaskyne, kde prebýva ospalý, ležérny boh Spánku. Predstavoval si dutinu neprístupnú Fébovi, pánovi Slnka. Mona sa od svojho starého otca dozvedela, že v ľudskom živote niet pravidelnejšej cesty než tej do týchto tajomných a nestálych končín... Preto sa na ne nemá zabúdať – sú to kraje, ktorými kráča celý život.

*

V nasledujúcich dňoch nariadil doktor Van Orst v nemocnici Hôtel-Dieu nové vyšetrenia. Ani tie neodhalili žiadnu konkrétnu anomáliu. Vysvetlenie šesťdesiatich troch minút slepoty naďalej chýbalo, a to až do takej miery, že lekár začal váhať s používaním označenia „tranzitórny ischemický atak“, keďže tento termín predpokladá cievne zlyhanie a on si už nebol istý, či k nemu došlo. V neprítomnosti jasnej diagnózy navrhol Mone – a jej rodičom – hypnózu. Paula návrh uviedol do nemého úžasu. Mona si nebola celkom istá, čo to vlastne je. Spájala si to s „hrou so šatkou“, o ktorej niečo málo počula v škole, a tá ju desila. Aby túto mylnú predstavu vyvrátil, Van Orst vysvetlil, že tým, že Monu uvedie do hypnotického stavu, ju bude môcť dočasne ovplyvňovať. Takýto zážitok by mu umožnil vrátiť ju v čase do okamihu, keď jej zrak vyhasol, nechať ju to znovu prežiť a možno odhaliť príčinu. Paul sa pobúrene ohradil. „To neprichádza do úvahy, je to nebezpečné.“ Van Orst na tom netrval: dieťa sa dá účinne zhypnotizovať len vtedy, ak sa tomu úplne dôverčivo odovzdá. A vzhľadom na Moninu predpokladanú a podráždenú reakciu jej otca bolo zrejmé, že terén je teraz podmínovaný. Camille mlčala.

A tak Van Orst predpísal mladej pacientke klasický liečebný režim: týždenné krvné a cievne testy, kontroly u očného lekára, desaťdňovú rekonvalescenciu. Paulovi a Camille

nariadil, aby pozorne sledovali „akýkoľvek výskyt subjektívnych príznakov symptomatického rázu“, čo znamenalo, že majú byť mimoriadne vnímaví na dcérine pocity. V tejto súvislosti navrhol aj konzultáciu u detského psychiatra: „Ide skôr o bežnú prevenciu než o liečbu v pravom zmysle slova,“ uistil ich.

Paul a Camille jeho odporúčania prijímali len napoly, lebo ich vlastne trápila jediná otázka: „Hrozí, že Mona napokon oslepne?“ Zvláštne bolo, že doktor Van Orst sa k možnosti trvalej slepoty vôbec nevyjadril, a hoci ich tá predstava desila, rozhodli sa tému radšej neotvárať. Hovorili si, že keď sa tomu lekár vyhol, asi to netreba riešiť.

Henry Vuillemin otázku otvoril priamo počas rozhovoru so svojou dcérou. Nebol typ, čo by utekal pred neprijemnými témami, hoci by aj boli priepastné. Inak veľmi zdržanlivý, pokiaľ nešlo o rozhovor s Monou, v ten týždeň Camille opakovane volal. Srdečným a znepokojeným hlasom ju zasypával otázkami: Áno alebo nie? Oslepne jeho milovaná vnučka, poklad jeho života? Henry tiež naliehavo žiadal, aby mohol Monu vidieť, a Camille mu to nedokázala uprieť. Navrhla mu, aby prišiel v nedeľu na Sviatok všetkých svätých, presne týždeň po záchvate slepoty. Paul, ktorý z rozhovoru dosť pochytil, sa s návštevou vnútorne zmieril a takmer naraz vypil pohár trpkého burgundského. V prítomnosti svokra sa cítil ako úbohý hlupák. Keď sa to dozvedela, Mona sa, naopak, nevedela dočkať.

Silného starého otca zbožňovala. Bavilo ju aj pozorovať, ako všetkých okolo uchvacuje svojou vysokou postavou a takmer hranatými okuliarmi s hrubým rámom. V jeho prítomnosti sa cítila chránená. A unášaná. Henry sa jej odjakživa prihovárал tak, ako by sa rozprával s dospelou osobou. Takejto asymetrie sa dožadovala, užívala si ju a bavila sa na nej. Nikdy sa nebála, že niečomu nebude rozumieť, a smiala sa z nedorozumení. Vlastný jazyk si pritom strážila, bol to viac hravý zámer než nejaký tlak.

Henry z nej nechcel vychovať malú premúdreňú opičku. Nepatrilo k paródiám starých otcov, čo mládež blahosklonným tónom kárajú za každú chybu. Nebolo mu to prirodzené. Nikdy jej nepomáhal s úlohami, nekomentoval jej známky. A navyše zbožňoval, ako sa Mona vyjadruje. Fascinovali ho jej slovné obraty. Prečo? To netušil. Nedokázal to pochopiť. Odjakživa ho čosi v jej detskej reči uhrančivo priťahovalo. Bolo to niečo navyše alebo niečo neurčito chýbajúce? Kvalita alebo nedostatok? Dojem ho znepokojoval o to viac, že nebol nový: Monina „malá hudba“ v ňom odnepamäti vyvolávala záhadu, ktorú sa Henry rozhodol vytrvalým počúvaním odhaliť.

Camille sa občas čudovala vzťahu, ktorý pokladala za „príliš krásny na to, aby bol pravdivý“, no uznávala, že funguje dokonale a jej dcéra je vďaka nemu šťastná. A Henry, ktorý rád citoval *Umenie byť starým ocom* od Victora Huga, každému rád pripomínal jednu z hlavných zásad odovzdávania: nezáleží na tom, či človek rozumie všetkému, čo mu niekto hovorí – netreba, aby každý nový pojem hneď vykvitol ako zrelý strom v sade mozgu. Puky rozkvitnú v pravý čas, ak boli zasiate do brázd.

Týmito brázdami a semienkami bol u Henryho Vuillemina prúd výrazných a presvedčivých slov, ktoré vás zachytili už pri prvej intonácii a nepustili. Bola to veľmi jednoduchá reč, no mala takú silu, že opíjala, rozprávačská kadencia sa často zrýchľovala, potom spomalila a napokon sa zafarbila jemným pohnutím. Bol to valec svetských skúseností a tichej vzdelanosti.

Vzťah Mony s „Dadém“ bol teda výnimočný. Medzi starými rodičmi a vnúčatami – a opačne – niekedy vznikne zázračné puto, ktorého čaro spočíva v tom, že starší, na konci svojej životnej dráhy, sa v pocitoch vracajú do jari mladosti a lepšie než ktokoľvek iný chápu čaro života.

Henry Vuillemin býval v krásnom byte na Avenue Ledru-Rollin, hneď nad bistro Peintre – úzkym, drevom oblo-

ženým podnikom v secesnom štýle. Každé ráno tam podľa svojho zvyku chodieval na kávu a croissant, čítať noviny, tu a tam prehodiť pár slov s hosťami či čašníčkami na prestávke. Cítil sa ako človek zo starého sveta a rituálne pomaly kráčal až na Place de la Bastille, rád si obzeral nábytok vo výkladoch na Rue du Faubourg-Saint-Antoine, odtiaľ sa vybral k Place de la République po stredovom páse Boulevard Richard-Lenoir a prešiel na Boulevard Voltaire. Podvečer doma listoval v knihách o umení, ktoré sa kopili až po strop. Henry, vyšší o centimeter než generál de Gaulle, dosiahol aj bez stoličky na najvyššie poličky a čírou náhodou ho najviac lákali práve tie. Mal úžasnú pamäť, hoci bolo treba rozlišovať medzi tým, čo vedel a čo si pamätal – svoje spomienky ukrýval pod vrstvami zdržanlivosti. Mona poznala pravidlo: jediné tabu bolo hovoriť so starým otcom o Colette Vuilleminovej, ktorá z neho pred siedmimi rokmi urobila vdovca. Camille, naladená na rovnakú vlnu, o nej tiež nikdy nerozprávala. Dieťa sa občas snažilo otvoriť danú tému, no vždy narazilo na nepreniknuteľné mlčanie. O Colette sa nehovorilo. Nikdy. Jedinou výnimkou bol prívesok, ktorý Henry nosil na krku na pamiatku zosnulej manželky. Bol to krásny malý ulitník z rodu ihlankovitých, navlečený na rybárskom vlasci – našli ho spolu na Azúrovom pobreží v lete 1963. Dátum si už nepamätal, no v hlave mu navždy ostalo dusivé teplo a sľuby, ktoré Colette v ten deň dal. Mona, ako už vieme, nosila rovnaký prívesok zdedený po starej mame.

Každý z nás má svoje spôsoby, ako prisahať. Henry Vuillemin prisahal na „to, čo je na zemi najkrajšie“. Veta Monu vždy prekvapila a zakaždým nad ňou mykla plecami s trochu rozpačitým smiechom: to najkrajšie na zemi bolo vlastne trochu všetko a trochu nič. A často sa pýtala, či aj on – jej milovaný starý otec – patrí medzi to najkrajšie. Henry musel byť v mladosti príťažlivý muž a dodnes pôsobil impozantne, očarujúco, výnimočne. Jeho stará, vycivená tvár vyžarovala silu a obrovskú inteligenciu. Ale bol zjazvený. Hlboká jazva

mu rozťala pravú polovicu tváre, začínala sa pod lícnou kosťou a končila sa až pri obočí. Tá rana musela veľmi bolieť. Nevzala mu len kúsok kože, ale aj časť rohovky. Bola to spomienka na vojnu. Strašná spomienka: 17. septembra 1982 počas fotoreportáže v Libanone pre agentúru AFP ho jeden falangista bodol nožom, aby ho zastavil. Práve sa približoval k tábora Šatíla. Šírilo sa, že tam dochádza k masakrom, že tam svojvoľne bez súdu zabíjajú palestínskych utečencov ako odvetu za atentát na prezidenta Bašíra Džamáíla. Henry to chcel preveriť, chcel získať svedectvo. Zastavili ho brutálnym násilím. Stratil veľa krvi a oslepol na jedno oko. Invalidita v kombinácii s jeho výškou a rokmi čoraz vychudnutejšou postavou mu dodala nadpozemský výzor. Z pekného reportéra, čo kedysi pripomínal Eddieho Constantina, sa stala postava z legendy.

*

Na Sviatok všetkých svätých bola Mona v dobrej forme a rodičia sa usilovali premeniť ťaživú novembrovú atmosféru na niečo veselé. Jej dve kamarátky Jade a Lili sa zastavili pozrieť si jednu časť animovaného filmu *Toy Story*, v ktorom ožívajú hračky. Trochu sa v dobrom pohašterili. Najmä Jade. Bola to šibalská a pekná dievčinka s jemnými črtami tváre, ktoré prezrádzali eurázijský pôvod, s olivovou pletou a dokonale učesanými vlasmi. Napriek tejto harmónii v nej však driemala podivuhodná vášeň robiť grimasy. Dokázala svoju ladnú tvár premeniť na bláznivé, neustále sa meniace javisko, na ktorom sa ako rozhnevaní komedianti striedali smiešne a bizarné výrazy. Mona si ich vždy s nadšením pýtala znova a znova.

O siedmej zazvonil domový vrátnik. Paul zovrel pery a zdvihol obočie. Camille stlačila gombík: „Oci?“

Bol to on, na minútu presne. Paul sa s ním zvitál a následne šiel odprevadiť Jade a Lili domov, a tak zostali Mona, jej matka a starý otec chvíľu sami v byte. Po neudržateľnom výbuchu radosti sa dievčatko, ktoré sa kamarátkam o nepri-

jemnom zážitku ani slovom nezmenilo, pustilo do podrobného rozprávania o svojich šesťdesiatich troch minútach utrpenia a o všetkom, čo muselo pretrpieť v nemocnici. Camille dcéru neprerušovala.

Henry však, zatiaľ čo Mona hovorila a hovorila, chladne a klinicky skúmal priestor, kde dieťa žilo. Aj jej izba mu napriek čarovnému pozlátku pripadala veľmi smutná. Tapety s motívmi kvetinových girland, gýčové figúrky s trblietkami v tvare srdiečok alebo zvieratiek, ružové a hnedé plyšáky, nevkusné plagáty sotva pubertálnych hviezdíčiek, plastové šperky, nábytok ako z rozprávky o princeznách... Pri pohľade na všetky tie krikľavé farby mu zvieralo hrdlo. V tomto celku presiaknutom zlým vkusom boli len dve trhliny, ktorými do izby prenikala skutočná krása. Prvou bola robustná americká priemyselná lampa z päťdesiatych rokov s kĺbovým ramenom, ktorú Paul zohnal na blšom trhu, daroval Mone a pripevnil na malý stôl. Druhou bol nad posteľou visiaci zarámovaný plagát k výstave, na ktorom bola reprodukcia maľby. Iskrili na ňom mimoriadne jemné farby v chladných tónoch, zobrazujúce nahú predklonenú ženu z profilu, sediacu na stoličke potiahnutej bielou látkou, s ľavým členkom položeným na pravom kolene. V rohu sa písalo: „Musée d'Orsay Paris – Georges Seurat (1859 – 1891)“.

Napriek týmto dvom vzácnostiam si Henry bolestne uvedomoval, že v detstve je človek z praktických dôvodov obklopený prevažne banálnymi a škaredými predmetmi. A Mona nebola výnimkou. Skutočná umelecká krása sa do jej života dostávala len potajme. Náhle si uvedomil, že je to celkom normálne: vkus a cit sa formujú neskôr. Lenže – a tá myšlienka ho dusila – Mona takmer prišla o zrak, a ak by jej oči v najbližších dňoch, týždňoch či mesiacoch nadobro zhasli, odniesla by si do najvzdialenejších kútov pamäti len spomienky na gýč a márnosť. Celý život v tme s predstavami toho najhoršieho, čo svet vyprodukoval, bez možnosti utiekať sa ku kráse v spomienke? To bolo nepredstaviteľné. Desivé.